

נר מנחם

הגות לפרשת השבוע

לע"נ ר' מנחם ב"ר ישיכר ומרת רחל ב"ר מנשה שרעבי ז"ל

הרהורים לפרשת כי תבוא תש"פ | מאת הרב מנחם יעקבזון ראש הישיבה

מכי תצא – לכי תבא

בשבוע שעבר – פרשת כי תצא – התייחסנו לאיסור דרישת טובתם של עמו ומואב, 'על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים' והבאנו את דברי פרשן התורה המובהק רבנו הרמב"ן, שנקודת התביעה הזועקת באי הגשת העזרה לעם היוצא ממצרים, אינה על מניעת חסד גרידא, אלא בעקבות העובדה שיש בכך כפיות טובה. אברהם אבי האומה היה זה שלקח את לוט בן אחיו תחת חסותו, ולאור זאת היתה מתבקשת מצאצאיו התייחסות לבני אברהם בשעתם הקשה – לפחות כהכרת טובה. העדר הכרת טובה מהווה כתם בל ימחק ופגם אישיות תורשתי באומה הנאשמת בכך.

השבוע בפרשת כי תבא – נפתח במצות הביכורים המסמלת בעיני רבים את היופי והשמחה של חיי החקלאות, אולם מעבר לכך המסר העיקרי שלה הוא – השילוב של השמחה בפרי הביכורים עם רגשי ההודיה לבורא. אין כמו החקלאים הנושאים עינים למרום בצפייה לגשם, היודעים כי אין מי שיוכל לשלוט בפגעי מזג האוויר מלבד בורא העולם ומנהיגו – אין כמותם עוד המסוגלים להכיר טובה לבורא.

החשיבות שהתורה מייחסת למצוה זו הבאה לידי ביטוי גם במעמד הבאת הביכורים שהיה חגיגי ביותר, ובקבלת פניהם של מביאי הביכורים על ידי אנשי ירושלים וכל הערים בהם עברו בדרכם, מסמלת באופן כללי את ערכה של הכרת הטוב במערכת החיים של היהדות. הרמב"ן בדבריו המפורסמים בסוף פרשת בא, מעמיד את ההכרה הזו כתכלית רוב המצוות הבאות להזכיר לאדם את הבורא, את יציאת מצרים בה הוציאנו מהיותנו עבדים מושפלים אל פסגת האנושות ולימד אותנו להכיר את השגחתו הבלתי פוסקת.

'הכופר בטובתו של חברו...'

תחילתה של הכרת הטוב – קובעים חכמינו – בהכרת טובתו של הזולת, אדם הלומד להכיר טובה במוחש, בטובת שחברו היטיב עמו בגלוי, יפנים את הרגש הזה ויתרגל בו גם ביחס לבורא, על אף שאות טובתו ניתן לפעמים להכחיש או ליתר דיוק להתכחש...

לעומת זאת 'כל הכופר בטובתו של חברו סופר כופר בטובתו של מקום!'

האדם בורח מהכרת טובה, היא מחייבת, לא לחינם כובלת היא נושאייה בתואר 'אסיר' – אסיר תודה, ומי חפץ להיות אסיר?

מאידך היא נמצאת בתכונות הנפש הבסיסיות, כפי שכבר הזכרנו אדם שאינו מכיר טובה אינו ראוי לתואר אדם ובכמה מקומות בתנ"ך ובחז"ל מכונה כפוי הטובה בתואר 'נבל' ובכינויי גנאי אחרים.

וכמו כן גם ביחסים בין אדם למקום עומדת המידה הזו כיסוד בסיסי, ורבים מספרי המוסר והוגי מחשבת ישראל – כמו ספר חובת הלבבות, הרמב"ן ועוד – השתיתו עליה את עיקר הרגש שבין האדם לבוראו.

גם במצבנו הבלתי נעים עלינו לזכור ולהזכיר שוב ושוב את החסד העוטף אותנו. גם בהסתרה – נמצא איתנו ה' יתברך, ומי ששם לב רואה את ידו הרחומה.

רוצים עצת קסם לדבקות בהשם?

כך מלמד אותנו רש"י בפרשתנו בפירושו הפשוטני על הפסוק 'ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה' (דברים כ"ט ג') – ולא נתן ה' לכם לב לדעת – להכיר את חסדי הקב"ה ולידבק בו.

רבים משתוקקים לדבקות ולקשר עם הקב"ה והנה רש"י מגלה כאן את הסוד, רש"י חושף בפנינו דרך קלה ופשוטה להגיע לדבקות בה' – 'להכיר את חסדי ה' ולידבק בו...!!!'

האם כה קשה הדבר? האם נשגב מאיתנו להתבונן בחסד המקיף אותנו בכל עת, בתנאי החיים הנוחים ובאפשרות של עבודת ה' בארץ הקודש ללא שעבוד מלכויות – שלא זכו לה דורות גדולים וטובים מאיתנו עשרת מונים, ולהכיר גם בחסד הפרטי של כל אחד מאיתנו? אתמהה!

אם כל כך קל הדבר מדוע אינו מצוי ונפוץ? מדוע אין לבנו מלא רגשי הכרת טובה כמו שאנו אומרים בתפילת 'נשמת' אילו פינו מלא שירה בים ולשוננו רינה כהמון גליו אין אנחנו מספיקים להודות...'

צריך עינים

אולי הפסוק עצמו מרמז את התשובה 'ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה' והרי רש"י מפרש שהפסוק מתייחס להכרת חסדי הקב"ה, ולמדנו אפוא שלשם כך צריך לב! ולא זו בלבד, צריך נתינת לב מאת ה'... פתיחת עינים ואזנים... – באופן טבעי הן סתומות!

צריך פתיחת פתח במסך המסתיר את ראיית חסדיו... הטבע, השיגרה ומרוץ החיים, מסתירים מאיתנו את חסדי ה', ויוצרים אוטם לב מהרגשתם.

הטבע מעלים אותם תחת שמות של חוקים שהבורא ברא, השיגרה מקהה את ההתפעלות מהמכונה המופלאה הנקראת 'אדם' המתוחכמת יותר מכל מחשב על – ומתפקדת בכוחות עצמה כביכול, בשילוב מערכות מדוייק הכולל טריליוני פרטים, ומרוץ החיים פשוט מונע מאיתנו לחשוב... וגם ברמה מסויימת – ללא נתינת לב אנו נוטים במכוון להעלים עין, לראות את הכל כמובן מאליו או להתבונן ב'חצי הכוס הריקה'... כדי לא להיות מחוייבים ו'אסירים'.

אולי בימים אלו כשהמערכת המסודרת והקבועה משתבשת ושום דבר לא מובן מאליו, יש לנו הזדמנות להתבונן קצת בטוב של החיים...

לקראת סיום השנה, ובבואנו לקבל מאת הבורא שפע של חיים פרנסה ובריאות לשנה הבאה, הבה נרגיל מעט את עצמנו להתבוננות הלב בכל הטוב אשר עימנו, נפתח עינים להתבונן ב'יש' הנפלא ואזנים להקשיב לקול ה' בחסד – אשר בכל רגע של חיים בבריאות.

ובגשתנו לתפילות ראש השנה, לפני כל הבקשות נעמוד ונודה מכל הלב על כל החסד והטוב ורק אחר כך נפנה לבקש על העתיד...

שבת שלום ובשורות טובות

לתגובות: פקס 039601961 nhr999@gmail.com

ישיבת מאור יצחק מושב חמד